

Zetten 14 maart 2023

Provincie Gelderland
Per email: post@gelderland.nl

Ond. Zienswijze NRD windbeleid

Geachte gedeputeerde

Hieronder vindt u de zienswijze op het concept NRD voor het plan-MER windbeleid en RES provincie Gelderland.

Woord vooraf.

Wij schrijven deze zienswijze als inwoners van de gemeente Overbetuwe en de gemeente Neder-Betuwe. Onze vereniging vertegenwoordigt inwoners van beide gemeenten. Wij begrijpen, dat u voor de opstelling van het Concept NRD diverse stakeholders heeft benaderd voor inbreng. Wij constateren, dat ons niet gevraagd is inbreng te leveren. Ook niet via onze landelijke organisatie NLVOW. Desondanks stellen wij het op prijs onze zienswijze te mogen presenteren. Met daarbij natuur lijk de hoop, dat deze keer onze inbreng serieus genomen wordt.

Ontwikkeling van beleid.

Voor de ontwikkeling van beleid is het verstandig het gehele veld van mogelijkheden te onderzoeken. Het doel van het beleid zou moeten zijn: **de reductie van broeikasgassen**. In uw presentatie zijn slecht delen van het beleidsveld onderzocht. Zo ontbreekt bijvoorbeeld een beschouwing over kernenergie, de bijdrage van PV systemen op particuliere woningen, de bijdrage van besparingen van energiegebruik door bijvoorbeeld isolatieprogramma's, bijdrage van biomassa aan verwarming, bijdrage van kleine erfgebonden windmolens, etc. Door het ontbreken van een overkoepelende beschouwing is de kans groot, dat de besluitvorming over de korte termijn gaat en de beslissingen op termijn fout blijken te zijn.

Zoekgebieden.

Een belangrijk doel van de notitie NRD is het in beeld brengen en consolideren van de zoekgebieden. Een belangrijke omissie in het rapport is het ontbreken van het criterium bevolkingsdruk. Er wordt geen maat hiervoor ontwikkeld. Daarmee verliest het rapport een groot deel van zijn waarde. Je wilt als provincie toch zo min mogelijk visuele en akoestische belasting van de bevolking. Bij het hebben van een criterium voor bevolkingsdruk kun je bepalen hoeveel bewoners benadeeld worden en kun je kiezen voor de minst nadelige zoekgebieden. Op de waardedaling van woningen kom ik later terug.

Verskil in benadering van NRD landelijk en NRD voor de GMR

De landelijk Notitie Reikwijdte en Detailniveau wijkt qua systematiek sterk af van de door u gekozen aanpak. Wordt er landelijk gekeken naar onderwerp, die bepalend zijn voor de te kiezen locaties als gevolg van de beperkende normen als geluid/afstand/hinder. U kiest in deze NRD voor het gebruiken van de huidige normen uit het activiteiten besluit. Wij begrijpen waarom u dit doet. U wilt snelheid maken en de nieuwe landelijke normen pas toepassen als die bekend zijn. Dat levert in de toekomst een probleem. Bijvoorbeeld: de keuze van een gebied op grond van de geluidsnorm uit het

activiteitenbesluit zal in de toekomst met de nieuwe normen zeker afwijken van de door u aanbevolen locatie. Zelfs als de norm voor geluid gelijk zou blijven, zal het zeker zo zijn, dat aanvullende alternatief t.a.v. hinder in de landelijke norm reden zijn om de locaties voor windturbines aan te passen. Het is u natuurlijk bekend, dat ons hoogste democratisch orgaan, de Tweede Kamer, de opdracht heeft gegeven een afstandsnorm voor woningen te ontwikkelen. U geeft daar geen gehoor aan. Hinder wordt door u niet meegenomen als criterium.

Voorlopig uitgangspunt: activiteitenbesluit

Zoals gesteld is uw voorlopige uitgangspunt de normen uit het activiteitenbesluit. Daarmee maakt u gebruik van een beperkte set normen. In feite alleen van de norm voor geluidsdruk (L_{night} en L_{den}). U kijkt niet naar ultrasoon geluid en niet hoorbare trillingen. U kijkt niet naar normen met betrekking tot erosie van de wieken. U kijkt niet naar de gevolgen van een windpark voor de waarde van onroerend goed. U kijkt niet naar de afstand van woningen t.o.v. de windturbines. Gevolg hiervan is, dat bij het bekend worden van de nieuwe landelijke norm uw werk deels overbodig zal zijn en deels gecorrigeerd zal worden. U moet zich daarom afvragen of de gewenste snelheid wel gerealiseerd zal worden door deze aanpak. Het zal zeker extra werk opleveren, met natuurlijk de extra kosten.

Zienswijze per onderwerp

1. Herijking en borging zoekgebieden.

Wij zijn blij, dat gepoogd wordt de zoekgebieden objectief te benaderen. Wij bedoelen hiermee: vrij van belangen van het bezit van de grond. Wij zijn minder blij met de set van criteria om te komen tot een objectieve benadering.

2. Betrokkenheid van de burger/omwonenden.

Zoals gezegd zijn burgers en omwonenden nauwelijks betrokken bij het opstellen van uw concept NRD/planMER. Noch de lokale belanghebbende particulieren, lokale belangengroep noch belangrijke landelijke organisatie zijn ingeschakeld om hun mening te geven. Ik wijs u op het bestaan van de Nederlandse vereniging voor omwonenden van windturbines (NLVOW) en de oprichters en beheerders van WindWiki. Ook een organisatie als Nederwind is niet gehoord.

Het zal u bekend zijn, dat lokale belangengroepen in onze gemeenten uitermate teleurgesteld zijn over de gang van zaken tot nu toe. De zogenaamde inbreng van belangengroepen in lokale projecten is ervaren als window dressing en heeft ertoe geleid, dat projecten zijn opgehouden. Belangrijkste oorzaak: er was geen sprake van gewaardeerde inbreng. Omwonenden en belangengroepen voelden zich geschoffeerd. Als gevolg daarvan zijn projecten opgeschort.

Uw wijze van benadering heeft hetzelfde effect. Het is volstrekt onvoldoende om de inbreng van lokale belangengroepen gerealiseerd te krijgen door middel van een moeilijk leesbaar stuk in de lokale krant en gedurende een sessie van anderhalf uur via het internet. Ook de presentatie van de concept NRD laat te wensen over. Het kost veel tijd om voor leken te doorgronden wat bedoeld wordt. Het zo belangrijke kaartmateriaal is slecht te lezen en inzoomen op detailniveau is slechts beperkt mogelijk. Er wordt ook geen faciliteit geboden om bijvoorbeeld per gemeente duidelijke detailkaarten in te zien of te downloaden. U heeft laten weten dat het niet de bedoeling om de kaarten op detailniveau te raadplegen. Het gaat immers over het Overall beeld. Beetje drogreden: hoe kan je als burger nu een oordeel geven op de gekozen waarden waar de kaarten op gebaseerd zijn.

Samen met de keuze voor de normen uit het activiteitenbesluit leidt uw benadering ertoe, dat het lokaal gevestigde wantrouwen eerder versterkt dan weggenomen wordt.

3. Participatie

Hiervoor is al ingegaan op de betrokkenheid van omwonenden en andere stakeholders bij de opstelling van het concept NRD/planMER. In dit concept wordt echter geen aandacht besteed aan andere vormen van participatie bij de lokale plannen voor windparken. De politiek heeft de mond vol van meeprofiteren, meebeslissen, mee investeren. U stelt in uw rapport: “voorwaarde dat bewoners betrokken zijn en meeprofiteren in de opbrengsten” Het is natuurlijk wel wrang, dat de belangrijkste beslissingen (waar is ruimte voor een windpark onder welke voorwaarden) in feite in dit concept reeds genomen zijn en dan zonder voldoende inbreng van belanghebbenden. Er wordt geen definitie gegeven van participatie. Het woord participatie is inmiddels verworden tot een containerbegrip en geldt als goeddoener van de inbreng van de omwonenden en andere stakeholders.

Ik wijs u op de locatiekeuze voor het windpark Midden Betuwe: deze is niet objectief bepaald. De locatie is aangedragen door grondbezitters, die een graantje van energietransitie wilden meepikken.

4. Waardedaling onroerend goed

U bent ongetwijfeld bekend met de inhoud van het TNO rapport over de waardedaling van onroerend goed (met name woningen) door de aanwezigheid van windturbines. Enkele feiten uit dat rapport worden nog een bevestigd door de vereniging Eigen Huis. De waardedaling van woningen wordt met name bepaald door de afstand van de woning tot de windturbines. U heeft er niet voor gekozen om de waardedaling van woningen mee te nemen als belangrijk selectiecriteria. Er is ook geen kaart te vinden waarin grenzen van de totale waardedaling ten opzichte van geschikte turbine locaties wordt weergegeven. Wij achten dit een omissie. Immers, compensatie van de waardedaling zal leiden tot aanspraak van miljoenen euro's. Te vergoeden door de turbines exploitant of de vergunningverlener. Een kleine exercitie voor de waardedaling van de woningen in het dorp Zetten door de geplande turbines in het zoekgebied langs de A15 geeft al enkele miljoenen. Als de waardedaling gecompenseerd moet worden, zal dat het rendement van de turbines negatief beïnvloeden en zelfs leiden tot een negatief rendement. Windmolens hier zijn dus financieel niet haalbaar (als er tenminste eerlijk wordt omgegaan met het compenseren van de bewoners en eigenaren).

U bent ongetwijfeld op de hoogte van het bestaan van de Handreiking van de commissie MER van maart 2021, waarin wordt ingegaan op de sociale effecten in milieueffectrapportage. Het onderwerp waardedaling komt daarin expliciet aan de orde.

5. Niet meegenomen technieken

In het concept NRD worden een aantal technieken niet meegenomen: zon op dak van particulieren, kernenergie, waterkracht. Dat terwijl deze technieken wel degelijk kunnen bijdragen tot het realiseren van de benodigde opwekking. Onzes inziens een omissie.

6. Handhaving: geluidsdruk versus afstand

Het zal u bekend zijn, dat de omgevingsdiensten geen brood zien in het handhaven van het criterium Lden. Met name omdat het een jaargemiddelde betreft en men teveel afhankelijk is van de data van de producent. Dit pleit voor een eenvoudiger te handhaven criterium. Een afstandsnorm is daarvoor het aangewezen criterium. Het is jammer, dat u in het opstellen van de NRD geen poging heeft gedaan om de geluidsnorm te vertalen in een afstandsnorm.

7. Wespendif

Op basis van ecologisch onderzoek is komen vast te staan, dat de wespendif tot 8 km buiten de Veluwe foerageert. En in bepaalde maanden. Wij hebben een WOO verzoek aan de provincie Gelderland gedaan. Dit WOO verzoek heeft betrekking op documenten en uitspraken met betrekking

tot de beweerde afstand en de beweerde periode. Wij kunnen ons niet voorstellen dat een vogel zich aan een papieren besluit houdt.

Het voorgenomen besluit heeft nog een ander facet. Door het stilleggen van de turbines in de 8 km zone zal de te grenswaarde voor Lden in werkelijkheid overschreden worden. Lden is immers een gemiddelde. Dat gemiddelde wordt beïnvloed door het stilleggen van de turbines en daarmee zal de actuele geluidsdruk in de periode dat de turbines wel draaien kunnen toenemen.

8. Gezondheid

Het is bekend dat windturbines een negatief effect kunnen hebben op de gezondheid van mensen. Effecten van windturbines op mensen kunt u lezen in Windwiki. Het zou op zijn minst getuigen van besef van dit effect van windturbines op mensen door in uw NRD deze effecten te benoemen en te onderzoeken wanneer deze effecten optreden. Het rapport maakt zich er nogal gemakkelijk vanaf. Of u kunt zich conformeren aan de artsen van Windwiki. Juist de landelijke NRD geeft veel aandacht aan gezondheidseffecten.

9. Geluid

Geluid kent vele verschijningen. Voor het menselijk oor te horen geluid wordt de geluidsdruk uitgedrukt in DbA. Hoe de geluidsdruk voor infrason geluid gemeten moet worden is mij niet bekend. De normen in het activiteitenbesluit worden uitgedrukt in DbA: Lden. De gemiddelde geluidsbelasting over een heel jaar. Laat het duidelijk zijn, dat de in het verleden door het RIVM aanbevolen geluidsdruk ver onder Lden 45 DbA was. Uiteindelijk is gekozen voor die 45 DbA omdat er bij een lagere norm geen plaats meer zou zijn voor windturbines.

Probleem met Lden is, dat het voor leken nauwelijks uit te leggen is. Er is dus geen besef bij de gemiddelde lezer, dat de geluidsdruk op enig moment hoger kan zijn dan de genoemde grensnorm van 45 DbA. Het is aan te bevelen om in uw NRD een aantal alternatieven te presenteren waarin de maximum geluidsdruk zichtbaar gemaakt wordt.

Tweede probleem is de geluidsdruk van verschillende bronnen. Bijvoorbeeld snelweg en windturbines. Het is uit uw concept rapport niet duidelijk hoe u hier mee omgaat.

De geluidsnormen, die nu nog gelden waren het resultaat van een compromis tussen te verwachten schade aan de omwonenden en de mogelijkheden om nog windturbines te plaatsen. De eerste geluidsnormen zijn dan ook verlaten, omdat bleek dat met die normen er in Nederland op land slechts enkele turbines geplaatst zouden kunnen worden. Het is te verwachten, dat met het invoeren van de nieuwe normen een nieuwe afweging gemaakt zal moeten worden. Het is dan ook aan te bevelen om hierover duidelijkheid te bieden en tevoren de afwegingscriteria en hun weging vast te leggen. Met andere woorden: eerst moet duidelijk (en wetenschappelijk bewezen) worden wanneer geen schadelijke effecten op de gezondheid optreden en pas daarna worden geconcludeerd wat dat betekent voor de mogelijkheid om überhaupt nog turbines te plaatsen in Nederland.

10. Hinder

Windturbines leveren hinder. Hinder te definiëren als “ervaren negatieve gevoelens omtrent de omgeving” Hinder is niet objectief te definiëren, maar wordt wel degelijk ervaren. Het wel duidelijk, dat hinder afneemt met de afstand tot de bron van hinder. Dit is een van de redenen waarom de landelijk NRD wordt overwogen om naast de geluidsdruk ook een afstandsnorm in te voeren.

11. Slagschaduw

Slagschaduw is een erkend probleem. Echter ontbreekt onderzoek hoeveel slagschaduw een mens kan verdragen. Nader onderzoek is noodzakelijk. Het zou mooi zijn, als u het slagschaduwgebied in uw kaarten kunt verwerken.

12. Solitaire turbines

Solitaire turbines maken geen deel uit van uw onderzoek. Een windpark bestaat uit minstens twee windturbines. Het is ons niet duidelijk waarom solitaire turbines niet meegenomen worden en waarom gekozen wordt voor twee turbines als ondergrens.

13. Multifunctionele zonneparken

Het is niet duidelijk wat bedoeld wordt met multifunctioneel. U stelt wel de eis, dat zonneparken multifunctioneel moet zijn. Graag een toelichting.

14. Compensatie

In uw NRD wordt geen gewag gemaakt van compensatie. Althans niet van compensatie voor mensen (wel voor natuur). Een reeks negatieve aspecten van windturbines speelt hier een rol:

- Verlies een landschappelijke kwaliteit
- Belasting met hoorbaar geluid
- Belasting met laagfrequent en onhoorbaar geluid
- Ontbreken van rust in het landschap
- Verlies aan waarden van onroerend goed
- Verlies aan recreatierust
- Verlies aan wooncomfort,
- Etc.

Er wordt in uw NRD op geen enkele wijze duidelijk gemaakt hoe de wetgever en vergunningverlener hier mee om moet gaan.

Hoogachtend,

Namens het bestuur van de Vereniging Malle Molens Midden Betuwe
Secretaris

